

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2013. május 8.*

„Fellebbezés — Verseny — Kartellek — A butadién gumi és az emulziós polimerizációval előállított butadién-sztirol gumi piaca — A leányvállalatok jogsértő magatartásának az anyavállalataiknak való betudhatósága — A meghatározó befolyás tényleges gyakorlására vonatkozó vélelem — Indokolási kötelezettség — A jogsértés súlya — Az elrettentő hatás címén alkalmazott szorzótényező — A piacra gyakorolt tényleges hatás — Súlyosító körülmények — Visszaesés”

A C-508/11. P. sz. ügyben,

az **Eni SpA** (székhelye: Róma [Olaszország], képviselik: G. M. Roberti és I. Perego avvocati)

fellebbezőnek

az Európai Unió Bírósága alapokmányának 56. cikke alapján 2011. szeptember 24-én benyújtott fellebbezése tárgyában,

a másik fél az eljárásban:

az **Európai Bizottság** (képviselek: V. Di Bucci, G. Conte és L. Malferrari, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes az elsőfokú eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: A. Tizzano tanácselnök, M. Berger (előadó), A. Borg Barthet, E. Levits és J.-J. Kasel bírák,

főtanácsnok: Y. Bot,

hivatalvezető: A. Impellizzeri tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2013. január 9-i tárgyalásra,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: olasz.

Ítéletet

- 1 Fellebbezésével az Eni SpA (a továbbiakban: Eni) azt kéri a Bíróságtól, hogy helyezze hatályon kívül az Európai Unió Törvényszékének T-39/07. sz., Eni kontra Bizottság ügyben 2011. július 13-án hozott ítéletét (EBHT 2011., II-4457. o., a továbbiakban: megtámadott ítélet), amelyben a Törvényszék részben elutasította az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/F/38.638 – „butadién gumi és emulziós polimerizációval előállított butadién-sztirol gumi”-ügy) 2006. november 29-én hozott C (2006) 5700 végleges bizottsági határozatnak (a továbbiakban: vitatott határozat) az Eni tekintetében való megsemmisítése, illetve másodlagosan a vele szemben kiszabott bírság törlése vagy csökkentése iránti keresetét.
- 2 Az Európai Bizottság csatlakozó fellebbezést nyújtott be, amelyben kéri a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését annyiban, amennyiben az a visszaesés mint súlyosító körülmény betudását illetően megsemmisítette a vitatott határozatot, és következképpen csökkentette a bírság összegét.

A jogvita előzményei és a vitatott határozat

- 3 A Bizottság 2005. június 7-én megindította az EK 81. cikk és az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárást a butadién gumi (a továbbiakban: BR) és az emulziós polimerizációval előállított butadién-sztirol gumi (a továbbiakban: ESBR) piacára vonatkozóan, amely szintetikus gumikat elsősorban a gumibroncsgyártásban használják. A Bizottság az első kifogásközlést többek között az Eninek, a 100%-os tulajdonában lévő leányvállalatának, a Polimeri Europa SpA-nak (jelenleg Versalis SpA, a továbbiakban: Versalis) és az Eni-csoport egy másik társaságának, a Syndial SpA-nak (korábban: EniChem SpA, a továbbiakban: Syndial) címezte.
- 4 A Bizottság 2006. április 6-án egy második kifogásközlést fogadott el. A Bizottság, miután 2006. június 22-én meghallgatást tartott, úgy határozott, hogy többek között a Syndial vonatkozásában lezárja az eljárást.
- 5 A közigazgatási eljárás 2006. november 29-én a vitatott határozat meghozatalával végződött. E határozat 1. cikke értelmében az Eni, a Versalis és a vitatott határozat többi címzett vállalkozása, azaz a Bayer AG, a The Dow Chemical Company, a Dow Deutschland Inc., a Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH és a Dow Europe, a Shell Petroleum NV, a Shell Nederland BV, a Shell Nederland Chemie BV, az Unipetrol a.s., a Kaučuk a.s., valamint a Trade-Stomil sp. z o.o. megsértette az EK 81. cikket és az EGT 53. cikket, mivel egységes és folyamatos megállapodásban vettek részt, amelynek keretében a BR és az ESBR ágazatában árcélok rögzítésében, ügyfelek nem agresszív megállapodások révén történő felosztásában, valamint az árakra, a versenytársakra és az ügyfelekre vonatkozó érzékeny információk cseréjében állapodtak meg, az Enit illetően az 1996. május 20-tól 2002. november 28-ig tartó időszakban.
- 6 Ebben az időszakban a vitatott határozat (26) és az azt követő preambulumbekendései szerint az Eni-csoport tevékenységét az érintett termékek tekintetében kezdetben az Eni által közvetetten, az EniChem SpA leányvállalatán keresztül irányított EniChem Elastomeri srl (a továbbiakban: EniChem Elastomeri) biztosította. Az EniChem Elastomeri 1997. november 1-jén egyesült az EniChem SpA-val, amely felett az Eni 99,97%-os irányítást gyakorolt. Az EniChem SpA 2002. január 1-jén a stratégiai vegyipari tevékenységét, ideértve a BR-rel és az ESBR-rel kapcsolatos tevékenységet is, a Versalisra ruházta. Az Eni 2002. október 21. óta közvetlenül és teljes mértékben irányítja a Versalist.
- 7 Ami a Bizottság által a vitatott határozatban kiszabott bírságot illeti, azt a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 173. o.; a továbbiakban: iránymutatás) alapján állapították meg.

- 8 Így a Bizottság a jogsértést „különösen súlyosnak” tekintette, és először is a bírság kiszámításához megállapította a kiindulási összeget, különbséget téve az egyes érintett vállalkozások között a 2001-beni BR- és ESR-értékesítések alapján. A vitatott határozat (36) preambulumbekzdése értelmében az Eni tulajdonában lévő valamennyi társaságot (a továbbiakban: EniChem) illetően a BR- és ESR-értékesítések összege 2001-ben 164,902 millió eurót tett ki. Az értékesítések ezen eredménye alapján az EniChem a BR-t és ESR-t forgalmazó és a szóban forgó jogsértésben részt vevő vállalkozások közül az első helyre került. Ennek alapján a Bizottság az Eni esetében a bírság kiindulási összegét 55 millió euróban állapította meg.
- 9 Ezt követően a Bizottság elrettentés céljából az érintett vállalkozások által 2005-ben elért világszintű forgalom alapján lépcsőzetesen szorzótényezőket alkalmazott. Míg úgy vélte, hogy a Trade Stomil sp. z o.o.-val (38 millió eurós forgalom) és a Kaučuk a.s.-szel (2,718 milliárd eurós forgalom) szemben semmilyen szorzótényezőt nem kell alkalmazni, a Bayer AG-val (27,383 milliárd eurós forgalom) szemben 1,5-ös, a The Dow Chemical Companyval, a Dow Deutschland Inc.-vel, a Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH-val és a Dow Europe-pal (37,221 milliárd euró) szemben 1,75-ös, az Enivel és a Versalisszal (73,738 milliárd euró) szemben 2-es, a Shell Petroleum NV-vel, a Shell Nederland BV-vel és a Shell Nederland Chemie BV-vel (246,549 milliárd euró) szemben pedig 3-as szorzótényezőt alkalmazott.
- 10 Ezenkívül az Enit és az Versalist illetően ezen összeget megnövelték 65%-kal azzal az indokkal, hogy e társaságok hat év és hat hónapon keresztül vettek részt a szóban forgó jogsértésben.
- 11 Végül a Bizottság, mivel úgy vélte, hogy az Eni már címzettje volt két olyan korábbi határozatnak, amely megállapította az uniós versenyjog megsértését, azaz az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban 1986. április 23-án hozott 86/398/EGK határozatnak (IV/31.149 – „polipropilén”-ügy) (HL L 230., 1. o., a továbbiakban: polipropilén-határozat) és az [EK] 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban 1994. július 27-én hozott 94/599/EK bizottsági határozatnak (IV/31.865 – „PVC”-ügy) (HL L 239., 14. o., a továbbiakban: PVC II-határozat), a bírságnak az Eni esetében megállapított alapösszegét visszaesés címén 50%-kal növelte.
- 12 Következésképpen a Bizottság a vitatott határozat 2. cikkének c) pontjában az Enivel és leányvállalatával, a Versalisszal szemben egyetemlegesen 272,25 millió euró bírságot állapított meg.

A Törvényszék előtti kereset és a megtámadott ítélet

- 13 A Törvényszék Hivatalához 2007. február 16-án benyújtott keresetlevelével az Eni a vitatott határozat megsemmisítése, másodlagosan pedig a vele szemben kiszabott bírság törlése vagy csökkentése iránti keresetet nyújtott be. Kereseti kérelmeinek alátámasztására két joglapot hozott fel.
- 14 Első jogalapjával az Eni azt vitatta, hogy a Bizottság neki tudta be a jogsértésért való felelősséget. Ezen első jogalap négy részből állt. Az első rész keretében az Eni úgy érvelt, hogy a Bizottság téves kritériumot alkalmazott az anyavállalat felelősségének értékelésekor. A második rész keretében az Eni előadta, hogy a Bizottság tévesen állapította meg az ő „objektív felelősségét”. A harmadik rész keretében az Eni úgy érvelt, hogy a közigazgatási eljárás során olyan bizonyítékokat szolgáltatott, amelyek alapján a Bizottságnak arra a következtetésre kellett volna jutnia, hogy az Eni nem befolyásolta a Syndial és a Versalis üzletpolitikáját. A negyedik rész keretében az Eni azt állította, hogy a Bizottság megsértette a tőketársaságok korlátozott felelősségének elvét és a felelősségre vonatkozó „közös” elveket.

- 15 Második jogalapjával az Eni azt állította, hogy a Bizottság tévesen állapította meg a bírság összegét. E jogalap három részből állt. Az első részben az Eni vitatta az elrettentési célt szolgáló szorzótényező alkalmazását. A második részben úgy érvelt, hogy a Bizottság tévedett, amikor a visszaesést súlyosító körülményként vette figyelembe. A harmadik részben azt állította, hogy a Bizottságnak a bírságszámítás során figyelembe kellett volna vennie a Syndial mellőzését.
- 16 Ítéletében a Törvényszék az első jogalap első részét illetően lényegében arra emlékeztetett, hogy „fennáll azon megdönthető vélelem, amely szerint a leányvállalata tőkéjének 100%-ával rendelkező anyavállalat meghatározó befolyást gyakorol az előbbi magatartására”, és hogy „a jogsértés anyavállalatnak való betudása a Bizottság mérlegelésére bízott lehetőség”, és a Bizottságot e tekintetben nem köti korábbi határozathozatali gyakorlata (lásd a megtámadott ítélet 63. és 64. pontját).
- 17 Ami e korábbi határozathozatali gyakorlatot illeti, a Bizottság „kellően megindokolta azokat az okokat, amelyek miatt arra a döntésre jutott, hogy az Eni teszi felelőssé a leányvállalatai magatartásáért” (a megtámadott ítélet 65. pontja). Mivel a jelen ügyből eredő bizottsági gyakorlat „az EK 81. cikk (1) bekezdésének pontos értelmezésén alapul”, a jogbiztonság elve „tehát nem akadályozhatja meg, hogy a Bizottság határozathozatali gyakorlata esetleg új irányt vegyen” (a megtámadott ítélet 66. pontja). Következésképpen a Törvényszék az első jogalap e részét elutasította.
- 18 Az első jogalapnak az „objektív felelősség” téves alkalmazására alapított második részét illetően a Törvényszék különösen kiemelte, hogy azon tény, hogy a Bizottság „elutasította azokat az érveket, amelyeket az Eni hozott fel a leányvállalatai 100%-os ellenőrzéséből eredő vélelem megdöntésére, nem teszi az említett vélelmet megdönthetetlenné” (a megtámadott ítélet 78. pontja), és hogy „ebből az [...] következik, hogy e tekintetben megalapozatlan az indokolás hiánya, amelyet az Eni felhozott” (a megtámadott ítélet 79. pontja).
- 19 Az első jogalap harmadik részét illetően a Törvényszék megállapította különösen, hogy „a leányvállalat jogsértő magatartása anyavállalatnak való betudásához [...] nem kell bizonyítani, hogy az anyavállalat leányvállalata politikájának egy bizonyos – a jogsértés tárgyát képező – területét befolyásolja [...]. Különösen azon tény alapján, miszerint az Eni egyszerű technikai és pénzügyi koordinátori szerepet játszik, és ha szükséges, a leányvállalatai számára anyagi segítséget nyújt, nem zárható ki, hogy az említett leányvállalatok magatartására meghatározó befolyást gyakorol a csoporton belül [többek között] a pénzügyi befektetések koordinációjával” (a megtámadott ítélet 97. pontja).
- 20 Azon állítólagos körülményt illetően, hogy a vegyipari tevékenységeknek csak viszonylagos jelentőségük van az Eni-csoport iparpolitikájában, a Törvényszék megállapította, hogy e körülmény „nem alkalmas annak igazolására, hogy az Eni teljes önállóságot adott a leányvállalatainak a piaci magatartásuk meghatározásában” (a megtámadott ítélet 98. pontja). Ezenkívül a Törvényszék kiemelte, hogy a Bizottság szerint az alá-fölérendeltségi viszonyok közvetlenül az EniChem SpA (jelenleg Syndial) elnök-vezérigazgatójához és a Versalis elnök-vezérigazgatójához vezetnek, továbbá az EniChem SpA és a Versalis elnök-vezérigazgatóinak beszámolási kötelezettségük van igazgatótanácsaikkal szemben, amit az Eni nem vitatott. Márpedig ezen igazgatótanácsokat közvetlenül vagy közvetve az Eni nevezte ki (a megtámadott ítélet 99. pontja).
- 21 Egyébiránt a Törvényszék megállapította, hogy azon tény, hogy az Eninek csak közvetve volt 100%-os tőkerészesedése a BR-t és ESBR-t termelő vállalkozásokban, „önmagában nem alkalmas annak igazolására, hogy az Eni és az érintett vállalkozások nem képeztek egy gazdasági egységet” (a megtámadott ítélet 102. pontja). Az Eni nem bizonyította a megfelelő ügyintézés elvének a Bizottság általi megsértését (a megtámadott ítélet 103. pontja).

- 22 Az első jogalap negyedik részét illetően a Törvényszék megállapította, hogy „a Bizottság a jelen esetben nem állított fel megdönthetetlen vélelmet” (a megtámadott ítélet 114. pontja). Azon érvek, amelyeket az Eni a vállalkozások jogutódlása esetén alkalmazandó szabályokkal kapcsolatban hozott fel, hatástalanok, mivel „az Eni felelőssége, amelyet a jelen esetben a Bizottság megállapított, nem ilyen helyzetből ered” (a megtámadott ítélet 117. pontja).
- 23 A Törvényszék tehát az első jogalap valamennyi részét, valamint a megtámadott ítélet 118. pontjában az első jogalapot teljes egészében elutasította.
- 24 A második jogalap első részét illetően a Törvényszék többek között megállapította, hogy „a különösen az árcélok rögzítésére vagy a piaci részesedések felosztására irányuló megállapodások vagy összehangolt magatartások, mint amilyenről a jelen esetben is szó van, önmagukban a jellegüknél fogva »különösen súlyos« jogsértéseknek minősíthetők, anélkül hogy a Bizottság köteles lenne bizonyítani a jogsértés által a piacra gyakorolt tényleges hatást” (a megtámadott ítélet 140. pontja).
- 25 Ezenkívül a megtámadott ítélet 143. pontjában a Törvényszék kiemelte, hogy „az EGT terület[én] 2001 vonatkozásában az érintett piac méreté[t] (550 millió euró), illetve a piac azon részé[t] illetően], amelyet az érintett vállalkozások uraltak”, „az adott eset többi releváns tényezőjét is figyelembe kell venni”, azaz azon tény, hogy a szóban forgó jogsértés „eleve nagyon súlyos, és az EGT egész területét lefedi”.
- 26 Egyébiránt a Törvényszék a megtámadott ítélet 143. pontjában megállapította, hogy „az iránymutatás 1. A. pontja értelmében a különösen súlyos jogsértések esetében kiszabható bírság több mint 20 millió euró”. Mivel valamennyi, az Eni közvetlen vagy közvetett tulajdonában lévő társaság értékesítései „az érintett termékek vonatkozásában 2001-ben meghaladták a 164 millió eurót[, és mivel] az ő esetében megállapított bírságösszeg nem haladja meg az előző évi teljes üzleti forgalmának [(az EK 81.) és (az EK 82. cikkben) meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.)] 23. cikkének (2) bekezdése által előírt 10%-át”, a bírság kiindulási összegének 55 millió euróban való megállapítása nem tűnik aránytalannak.
- 27 Végül a Törvényszék elutasította az Eni azon érvét is, miszerint az érintett vállalkozások a BR- és az ESBR-piac egészének csak korlátozott részével rendelkeztek, mivel ezen érv „arra a piacra vonatkozott, amely e két terméket és a természetes gumit foglalja magában, amely utóbbi termék nem is szerepelt a [vitatott] határozatban” (a megtámadott ítélet 144. pontja).
- 28 A második jogalap második részét illetően a Törvényszék a megtámadott ítélet 164. pontjában először is emlékeztetett arra, hogy a Bizottság úgy vélte, hogy az „EniChem” már címzettje volt a Bizottság kartellügyben hozott határozatainak, azaz a polipropilén-határozatnak és a PVC II-határozatnak.
- 29 A Törvényszék szerint a vitatott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság a jelen ügyben figyelembe vette az EK 81. cikk értelmében vett „vállalkozás” fogalmát a visszaesés mint súlyosító körülmény alkalmazásakor. A Törvényszék hangsúlyozza azonban, hogy amikor a Bizottság „hivatkozni kíván a[...] »vállalkozás« fogalmára, részletes és pontos bizonyítékokkal kell szolgálnia, amelyek alátámasztják az állítását” (a megtámadott ítélet 166. pontja).
- 30 Márpedig a Bizottság „a [vitatott] határozat (487) preambulumbekkezdésében általánosan hivatkozik az »EniChemre«, amely fogalmat a [vitatott] határozat (36) preambulumbekkezdése úgy határozza meg, hogy az »az Eni SpA tulajdonában lévő valamennyi társaság«, amit a Törvényszék »meglehetősen pontatlannak» tekintett. Ezenkívül a Törvényszék szerint „a polipropilén-határozatban szereplő társaság, tudniillik az [Anic SpA], nem szerepel” a vitatott határozat 26–35. preambulumbekkezdésében „említett jogi személyek között”, amely preambulumbekkezdések „alapvetően arra irányul[nak], hogy leírj[ák] az Eni tulajdonában lévő társaságok fejlődését a jogsértés alatt, amely a polipropilén- és a PVC II-határozat elfogadása után következett be” (a megtámadott ítélet 167. pontja).

- 31 A Bizottság hivatkozik a polipropilén-határozatra és a PVC II-határozatra, „utalva arra, hogy az »Eni« szerepelt az említett határozatokban”. Ezen kifejezést azonban a vitatott határozatban nem definiálták. Különösen „a [vitatott] határozat (26)–(36) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy olyankor, amikor a Bizottság az Eni társaságra mint a többi társaság anyavállalatára utal, az »Eni SpA« kifejezést használja” (a megtámadott ítélet 168. pontja).
- 32 A Törvényszék kifejtette, hogy „még ha feltételezzük is, hogy [...] az »Eni« kifejezés alkalmazásával a Bizottság azokra a társaságokra céloz, amelyek abban a[...] »vállalkozásban« vesznek részt, amelyet az Eni által ellenőrzött jogi személyek alkotnak, meg kell állapítani, hogy a Bizottság ezzel kapcsolatban egyetlen részletes és pontos bizonyítékot sem szolgáltatott a [vitatott] határozatban (a megtámadott ítélet 169. pontja). Mivel azonban a jelen ügyben az érintett társaságok szerkezetének és irányításának alakulása igen összetett, „[e]bben az összefüggésben a Bizottságnak kell különösen pontosnak lennie, és neki kell szolgáltatnia azokat a részletes bizonyítékokat, amelyek szükségesek annak megállapításához, hogy a [vitatott] határozatban, valamint a polipropilén- és a PVC II-határozatban szereplő társaságok egyazon »vállalkozást« képeztek az EK 81. cikk értelmében” (a megtámadott ítélet 170. pontja). A Törvényszék, mivel úgy vélte, hogy a Bizottság ezen indokolási kötelezettségének nem tett eleget, a második jogalap e második részét megalapozottnak tekintette.
- 33 Végül a második jogalap harmadik részét illetően, amely az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében előírt felső határ alkalmazására vonatkozik, a Törvényszék megállapította, hogy „a 10%-os felső határt e rendelkezés szerint az EK 81. cikk értelmében a vállalkozásként tevékenykedő, gazdasági egységet képező valamennyi társaság összesített forgalma alapján kell kiszámolni” (a megtámadott ítélet 177. pontja). Ennélfogva hatástalanok az Eni azon érvei, amelyekkel azt kívánja bizonyítani, hogy a Syndial forgalmának 10%-ára kellett volna mérsékelni azt a bírságösszeget, amelynek megfizetéséért az Eni egyetemleges felelősségét megállapították (a megtámadott ítélet 178. pontja).
- 34 Következésképpen a Törvényszék, mivel a második jogalap második részét elfogadta, a vitatott határozat 2. cikkének c) pontját megsemmisítette annyiban, amennyiben az az Enivel szemben kiszabott bírság összegét 272,25 millió euróban állapítja meg, és ezen összeget 181,5 millió euróban állapította meg. A Törvényszék a keresetet ezt meghaladó részében elutasította.

A felek kérelmei

- 35 Fellebbezésével az Eni azt kéri, hogy a Bíróság:
- részben vagy egészben helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az elutasította az Eni által a T-39/07. sz. ügyben benyújtott keresetet, és következésképpen
 - részben vagy egészben semmisítse meg a vitatott határozatot,
 - és/vagy törölje vagy legalábbis csökkentse a vitatott határozatban az Enivel szemben kiszabott bírságot;
 - másodlagosan, részben vagy egészben helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az elutasította az Eni által a T-39/07. sz. ügyben benyújtott keresetet, és az ügyet utalja vissza a Törvényszék elé, hogy az a Bíróság által adott útmutatások fényében az ügyben érdemi határozatot hozzon;
 - a Bizottságot kötelezze mindkét eljárás költségeinek viselésére;
 - utasítsa el a Bizottság csatlakozó fellebbezését, mivel az részben elfogadhatatlan és mindenesetre megalapozatlan, és a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

36 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:

- a fellebbezést utasítsa el;
- helyezze hatályon kívül a megtámadott ítélet azon részét, amelyben a Törvényszék a visszaesés mint súlyosító körülmény betudását illetően részben megsemmisítette a határozatot, és következésképpen csökkentette a bírság összegét;
- a fellebbezőt kötelezze a költségek viselésére.

A fellebbezésről és a csatlakozó fellebbezésről

A fellebbezésről

37 Az Eni a fellebbezésének alátámasztására két jogalapot hoz fel. Az első jogalap lényegében azon alapul, hogy az Eni szerint a Törvényszéknek meg kellett volna semmisítenie a vitatott határozatot annyiban, amennyiben az a Syndial és/vagy a Versalis által elkövetett jogsértésért való felelősséget neki tudja be. A második jogalap a bírság összegének meghatározásakor elkövetett téves jogalkalmazáson alapul.

Az EUMSZ 101. cikknek, a Charta 41., 47–49. és 52. cikkének, az EJEE 6. és 7. cikkének, az általános jogelveknek, valamint az indokolási kötelezettségnek a megsértésére alapított, első jogalapról

38 Az Eni által hivatkozott első jogalap az EUMSZ 101. cikknek, az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta), az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt egyezmény (a továbbiakban: EJEE) 6. és 7. cikkének, az ártatlanság vétele, a jogszerűség, a büntetések személyhez kötöttsége és a személyes felelősség elvének a megsértésén, az arányosság elvének, a védelemhez való jognak és a tisztességes eljáráshoz való jognak a megsértésén, valamint az indokolási kötelezettségnek az EUMSZ 296. cikkbe ütköző megsértésén alapul.

39 Ezen első jogalap lényegében négy részből áll. Az első rész azon alapul, hogy a Törvényszék a jogsértés betudhatóságának feltételeit és a bizonyítás módjait illetően állítólag tévesen alkalmazta a jogot. A második és a harmadik rész azon alapul, hogy a Törvényszék állítólag tévesen értékelte a felelősségi vélelem megdöntésének lehetőségét, aminek következtében az Eninek betudott felelősség objektív jelleget, a felelősségi vélelem pedig megdönthetetlen jelleget öltött. A negyedik rész azon alapul, hogy állítólag megsértették a tőketársaságok korlátozott felelősségének elvét, a felelősségre vonatkozó közös elveket és a vállalkozások jogutódlására vonatkozó elveket.

– Egyes kifogások elfogadhatóságáról

40 A Charta 47. cikkének és az EJEE 6. cikkének az állítólagos megsértésére vonatkozó kifogásokat illetően, amelyek nem köthetők kétségtelenül az első jogalap valamely konkrét részéhez, a Bizottság először is úgy érvel, hogy azokat az elsőfokú eljárásban nem hozták fel, ennél fogva elfogadhatatlanok. Ugyanez vonatkozik az Eni azon kifogására, amely szerint a 100%-os irányításon alapuló felelősségi vélelem indokolatlan eltérő bánásmódhoz vezet az anyavállalat általi nem teljes irányítás általános esete, valamint azon helyzetek között, amikor az anyavállalat a leányvállalatában 100%-os tőkerészesedéssel rendelkezik.

41 E tekintetben meg kell állapítani, hogy e kifogásokat, amint a Bizottság rámutatott, valóban nem hozták fel a Törvényszék előtt. E körülmény azonban önmagában nem elegendő arra, hogy az említett kifogásokat elfogadhatatlanná tegye, amennyiben azok nem a Törvényszékhez benyújtott kereset

igazolására szolgáló új jogalapra, hanem a megtámadott ítélet megalapozottságának vitatására irányulnak. A jelen ügyben az előző pontban hivatkozott kifogások valóban értelmezhetők ez utóbbi értelemben.

- 42 Következésképpen az Eni által felhozott, a Charta 47. cikkének és az EJEE 6. cikkének állítólagos megsértésére, valamint az állítólag a kizárólag az anyavállalat leányvállalatában való tőkerészesedésének mértékére alapított indokolatlan eltérő bánásmódra vonatkozó kifogásokat elfogadhatónak kell tekinteni.

– Az első jogalap első részéről, amely a Törvényszék által a jogsértés betudhatóságának feltételeit és a bizonyítás módjait illetően elkövetett téves jogalkalmazáson alapul

i. A felek érvei

- 43 Az Eni úgy érvel, hogy a Törvényszék, ellentétben azzal, amit a Bíróság a C-90/09. P. sz., General Química és társai kontra Bizottság ügyben 2011. január 20-án hozott ítéletének (EBHT 2011., I-1. o.) 78. pontjában a Bizottságtól megkövetelt, nem foglalt konkrétan állást az általa azzal kapcsolatban előadott érvekről, hogy a Bizottság állítólag köteles bizonyítani, hogy az Eni ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt leányvállalatára, a Versalisra.
- 44 E tekintetben a Törvényszék a C-97/08. P. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet (EBHT 2009., I-8237. o.) hű átvételére szorítkozott, így a megtámadott ítélet az indokolás hiányában szenved. Ráadásul azon vélelem, hogy a valamely társaság ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol azon leányvállalatára, amelyben 100%-os tőkerészesedéssel rendelkezik, nem megalapozott, és ellentmond különösen a jogszerűség, a büntetések személyhez kötöttsége és a személyes felelősség elvének, valamint a jogbiztonság elvének.
- 45 A Bizottság lényegében úgy véli, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint feltételezheti az anyavállalat általi tényleges irányítást kizárólag a leányvállalatban való 100%-os tőkerészesedés alapján.

ii. A Bíróság álláspontja

- 46 Először is emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 101. cikk alkalmazásában az anyavállalatnak lehet betudni a leányvállalat magatartását többek között, ha a leányvállalat – jóllehet külön jogi személyiséggel rendelkezik – nem önállóan határozza meg piaci magatartását, hanem lényegében azokat az utasításokat követi, amelyeket az anyavállalat ad a számára, különös tekintettel az említett két jogi személy közötti gazdasági, szervezeti és jogi kapcsolatokra. Ilyen helyzetben ugyanis, mivel az anyavállalat és leányvállalata ugyanazon gazdasági egység részét képezi, és ezáltal az EUMSZ 101. cikk értelmében egyetlen vállalkozást alkot, a Bizottság a bírságkiszabó határozatot az anyavállalatnak címezheti anélkül, hogy köteles lenne ez utóbbinak a jogsértésben való személyes részvételét bizonyítani (lásd különösen a C-654/11. P. sz., Transcat kontra Bizottság ügyben 2012. december 13-án hozott végzés 29. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 47 Az állandó ítélkezési gyakorlatból következik továbbá, hogy abban a különös esetben, ha az anyavállalat az uniós versenyszabályokat megsértő leányvállalatában kizárólagos vagy majdnem kizárólagos tőkerészesedéssel rendelkezik, fennáll azon megdönthető vélelem, miszerint ezen anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalatára. Ebben a helyzetben elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy az anyavállalat a leányvállalatában kizárólagos vagy majdnem kizárólagos tőkerészesedéssel rendelkezik, ahhoz, hogy megállapítsa az említett feltétel teljesülését (lásd különösen a C-289/11. P. sz., Legris Industries kontra Bizottság ügyben 2012. május 3-án hozott ítélet 46. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 48 Ezenkívül abban a különös esetben, ha a holdingtársaság a közbenső társaságban 100%-os tőkerészesedéssel rendelkezik, amely közbenső társaság viszont kizárólagos tőkerészesedéssel rendelkezik a cégcsoportjához tartozó, az uniós versenyszabályokat megsértő leányvállalatban, szintén fennáll azon megdönthető vélelem, miszerint e holdingtársaság meghatározó befolyást gyakorol a közbenső társaság magatartására, a közbenső társaság révén pedig közvetetten az említett leányvállalat magatartására is (a fent hivatkozott General Química és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 88. pontja).
- 49 A jelen ügyben a szóban forgó jogsértés teljes időtartama alatt az Eni közvetlenül vagy közvetve legalább 99,97%-os tőkerészesedéssel rendelkezett azon társaságokban, amelyek a cégcsoportján belül közvetlenül a BR és az ESRB ágazatában tevékenykedtek, azaz az EniChem Elastomeri, az EniChem SpA és a Versalis társaságban, amit az Eni nem is vitat. Következésképpen az állandó ítélkezési gyakorlatból eredő, a jelen ítélet 47. és 48. pontjában hivatkozott vélelem alkalmazható az Eni esetében.
- 50 Az Eni azon érvelését illetően, miszerint a meghatározó befolyás tényleges gyakorlására vonatkozó vélelem ellentmondásban van a jogszerűség, a büntetések személyhez kötöttsége és a személyes felelősség elvével, valamint a jogbiztonság elvével, elegendő emlékeztetni arra, hogy e vélelem egyrészt különösen a versenyszabályokkal – így többek között az EUMSZ 101. cikkel – ellentétes magatartások megtorlására, illetve azok megismétlésének megelőzésére vonatkozó célkitűzés, másrészt egyes uniós jogi alapelvek, így különösen az ártatlanság vétele, a büntetések személyhez kötöttsége és a jogbiztonság elve, valamint a védelemhez való jog követelményei, ideértve a fegyveregyenlőség elvét is, közötti egyensúly megteremtésére törekszik. E vélelem éppen emiatt megdönthető (lásd ebben az értelemben különösen a C-521/09. P. sz., Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. szeptember 29-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-8947. o.] 59. pontját). Mivel az Eni érve nem megalapozott, a megtámadott ítélet e tekintetben semmilyen hibát nem tartalmaz.
- 51 Ezt követően az indokolási kötelezettség állítólagos megsértését illetően a Törvényszék a megtámadott ítélet 56–67. pontjában részletesen kifejtette, hogy az állandó ítélkezési gyakorlattal összhangban miért vélte úgy, hogy a Bizottság érvényesen támaszkodhatott a szóban forgó vélelemre akkor, amikor megállapította az Eni felelősségét a többek között a Versalis által elkövetett jogsértésért. E magyarázatok semmilyen kétséget nem hagynak azon megfontolásokat illetően, amelyekre a Törvényszék e kérdésben a megtámadott ítéletet alapozta, és lehetővé teszik, hogy a Bíróság gyakorolhassa felülvizsgálati jogkörét. A megtámadott ítélet ebben az összefüggésben tehát nem sérti az indokolási kötelezettséget sem. Egyébiránt az Eni állításával ellentétben e tekintetben nincs jelentősége annak, hogy a Törvényszék az ítéletének indokolásakor a fent hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletre támaszkodott.
- 52 A fentiekre tekintettel tehát az első jogalap első részét mint megalapozatlant el kell utasítani.
- Az első jogalap arra alapított második és harmadik részéről, hogy a Törvényszék állítólag tévesen értékelte a felelősségi vélelem megdöntésének lehetőségét, aminek következtében az Eninek betudott felelősség objektív jelleget, a felelősségi vélelem pedig megdönthetetlen jelleget öltött
- i. A felek érvei
- 53 Az első jogalap ezen második és harmadik részével, amelyeket együtt kell megvizsgálni, az Eni azt állítja, hogy az általa a közigazgatási eljárás során a Bizottságnak benyújtott bizonyítékokat elegendőnek kellett volna tekinteni a felelősségi vélelem megdöntéséhez. A Törvényszék nem végezte el az ügy összes iratának teljes, pártatlan és konkrét vizsgálatát. Közelebbről a Törvényszék nem vette figyelembe azon tényt, hogy az Eni sosem tevékenykedett közvetlenül a szóban forgó ágazatban, hogy semmilyen átfedés nem volt az anyavállalat és a leányvállalatok vezetői állásai között, továbbá hogy az Eni nem rendelkezett a stratégiai és üzleti tervekkel, sem pedig azok végrehajtására vonatkozó

információkkal, mivel e terveket az operatív társaságok határozták meg, és hogy az Eni egyáltalán nem vett részt a stratégiai és üzleti terveket, valamint különösen az éves értékesítési mennyiségeket és az árakat meghatározó döntéshozatali folyamatokban.

- 54 A Törvényszék azonban két szempont hangsúlyozására szorítkozik, nevezetesen egyrészt az Eni által technikai és pénzügyi koordinátorként játszott szerepre, másrészt pedig a vegyipari ágazatnak a cégcsoporton belüli viszonylagos jelentőségére. Az Eni azon érvét, miszerint leányvállalata a többi tevékenységtől igen távol eső, elkülönülő tevékenységet gyakorolt, a Törvényszék egyszerűen az ítélkezési gyakorlatára való hivatkozással elutasította. A Bíróság pedig az ilyen megközelítést a fent hivatkozott General Química és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 76. és az azt követő pontjaiban elutasította.
- 55 Ráadásul a Törvényszék megismétli a Bizottság észrevételeit, amelyek szerint a leányvállalatokon belüli alá-fölérendeltségi viszonyok a leányvállalatok vezető tisztségviselőihez vezettek, akik maguk beszámolási kötelezettséggel tartoznak igazgatótanácsaikkal szemben, amelyeket közvetetten az Eni nevezett ki. Az igazgatótanács kinevezése azonban csak a fő részvényes egyik tipikus előjoga, és önmagában nem minősül a leányvállalat magatartására való meghatározó befolyás gyakorlásának. A Törvényszék a megtámadott ítélet 100. pontjában csupán utal a Bizottság által e tekintetben elvégzett vizsgálatra, és megállapítja, hogy e vizsgálat nem tűnik nyilvánvalóan tévesnek, anélkül hogy állást foglalna az Eni által előadott érvekről. A megtámadott ítélet indokolása tehát nyilvánvalóan elégtelen.
- 56 Ezenkívül az Eni szerint a Törvényszék által a megtámadott ítélet 102. pontjában tett megállapítás, miszerint azon tény, hogy a fellebbezőnek csak közvetve volt 100%-os tőkerészesedése a BR-t és ESBR-t termelő vállalkozásokban, nem alkalmas annak bizonyítására, hogy az Eni és az érintett vállalkozások nem képeztek egyetlen gazdasági egységet, nincs kellően alátámasztva, és ellentétes magával a Törvényszéknek az ítélkezési gyakorlatával.
- 57 Egyébiránt az Eni azt állítja, hogy a neki betudott felelősség objektív jellegére vonatkozó érvelése – a Törvényszék megállapításával ellentétben – nem alapul téves előfeltevésen. A tényleges meghatározó befolyásra vonatkozó vélelem megdönthető jellegének ugyanis valós tartalommal kell bírnia e vélelem alkalmazásakor. Márpedig a Bizottság arra a feltevésre támaszkodik, hogy a meghatározó befolyás tényleges gyakorlása lényegében egybeesik az irányítással való rendelkezéssel. A Törvényszék e feltevést megerősíti, *a priori* elutasítva az Eni által hivatkozott objektív elemek relevanciáját. E megközelítés sérti a védelemhez való jogot, a Chartában is hivatkozott alapvető jogelveket, az ártatlanság védelmének elvét, valamint az jogszerűség elvét, továbbá sérti a büntetések személyhez kötöttségének elvét és a személyes felelősség elvét.
- 58 Végül az Eni észrevételei fényében a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy a Bizottság nem sértette meg a megfelelő ügyintézés elvét.
- 59 A Bizottság szerint az Eni által hivatkozott kifogások elfogadhatatlanok, mivel valójában a tények újbóli értékelésére irányulnak. Mindenesetre e kifogások megalapozatlanok. A Törvényszék figyelembe vette az Eni által a 100%-os irányításra alapított vélelem megdöntése érdekében hivatkozott ténybeli elemeket, és kifejtette, hogy azok miért voltak hatástalanok vagy megalapozatlanok. Az Eninek kellett volna bizonyítania, hogy leányvállalatát jogi vagy szabályozási okokból elkülönülő vállalkozásként kellett vezetni, vagy hogy a 100%-os részesedés csak ideiglenes és átmeneti volt, hogy így bizonyítsa, ő és leányvállalata nem alkotott egyetlen vállalkozást, amely a szóban forgó jogsértést elkövette. Az ítélet indokolása e kérdést illetően helyes, elegendő és meggyőző.

ii. A Bíróság álláspontja

- 60 Először is a Bizottság azon érveire kell válaszolni, amelyek szerint állítólag elfogadhatatlan az első jogalap második része, mivel az a tények Törvényszék által elvégzett értékelésének megkérdőjelezésére irányul.
- 61 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az Eni a fellebbezési beadványában előad bizonyos, a jelen ítélet 53. pontjában említett ténybeli elemeket azon állításának alátámasztására, hogy megdöntötte a rá mint a leányvállalatában 100%-os vagy majdnem 100%-os tőkerészesedéssel rendelkező anyavállalatra vonatkozó felelősségi vélelmet.
- 62 Amint azonban az Eni a tárgyaláson megerősítette, ezzel összefüggésben nem ezen elemek ténybeli értékelését, hanem azon jogi értékelést vitatja, amelyet a Törvényszék ezen elemek vonatkozásában elvégzett, hogy megállapítsa, ezen elemek – még ha feltételezzük is, hogy valóságtartalmuk bizonyítást nyert – nem teszik lehetővé annak megállapítását, hogy az Eni és különösen a Versalis nem alkotott az EUMSZ 101. cikk értelmében vett egyetlen vállalkozást. Következésképpen e kifogás, amennyiben e jogi értékelés Bíróság általi felülvizsgálatára irányul, elfogadható.
- 63 Ezt követően e kifogás megalapozottságát illetően először is emlékeztetni kell a jelen ítélet 47. és az azt követő pontjaiban hivatkozott ítélkezési gyakorlatra, amely szerint 100%-os vagy majdnem 100%-os irányítás esetén a Bizottság a bírságkiszabó határozatot az anyavállalatnak címezheti anélkül, hogy köteles lenne ez utóbbinak a jogsértésben való személyes részvételét bizonyítani, mivel az anyavállalat és leányvállalata az EUMSZ 101. cikk értelmében egyetlen vállalkozást alkot (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Transcat kontra Bizottság ügyben hozott végzés 29. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot), éspedig a jelen ítélet 48. pontjában hivatkozott azon esetben is, amikor – amint a jelen ügyben – közvetett irányításról van szó.
- 64 Márpedig az Eni által a szóban forgó vélelem megdöntése érdekében hivatkozott elemeket illetően meg kell állapítani, hogy azok – feltételezve, hogy a Törvényszék előtt valóban bizonyítást nyertek – bizonyítanak, hogy a Versalis a vegyipari tevékenységeit illetően bizonyos önállósággal rendelkezett. Önmagában e körülmény azonban nem elegendő annak bizonyítására, hogy az Eni és különösen a Versalis nem alkotott az EUMSZ 101. cikk értelmében vett egyetlen vállalkozást. Ezenkívül azon körülmény, hogy az Eni „egyszerű” technikai és pénzügyi koordinátori szerepet játszott, illetve hogy e társaságoknak pénzügyi és anyagi segítséget nyújtott – ahogyan az Eni érvelt –, azt bizonyítja, hogy nem tartózkodott attól, hogy leányvállalataira meghatározó befolyást gyakoroljon. Amint a Törvényszék a megtámadott ítélet 97. pontjában helyesen állapította meg, „[a] társaságok csoportjának kontextusában [...] az annak a társaságnak, amely egyebek mellett a csoporton belüli pénzügyi befektetéseket koordinálja, a feladata, hogy a különböző társaságokban meglévő részesedéseket egyesítse, és e társaságok egységes irányítását biztosítsa többek között a költségvetés ellenőrzése révén”.
- 65 E megállapítást nem kérdőjelezheti meg azon tény, hogy az Eni sosem tevékenykedett közvetlenül a vegyipari ágazatban, vagy hogy semmilyen átfedés nem volt az anyavállalat és a leányvállalatok vezetői állásai között. Azon körülmény ugyanis, hogy az anyavállalat e jogsértésben nem vett részt közvetlenül, és annak elkövetésére nem is ösztönözte leányvállalatát, nem bizonyítja, hogy e két társaság nem alkotta ugyanazon gazdasági egységet (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott General Química és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 103. pontját, valamint a C-520/09. P. sz., Arkema kontra Bizottság ügyben 2011. szeptember 29-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-8901. o.] 48–50. pontját). Ezenkívül a befektetések koordinációját a cégcsoporton belül az Eni ilyen átfedés hiányában, illetve akkor is biztosítani tudta, ha nem vett közvetlenül részt leányvállalatai operatív irányításában, amit az Eni nem vitat.

- 66 Ebben az összefüggésben az Eni által hivatkozott többi érv – miszerint az Eni nem rendelkezett a stratégiai és üzleti tervekkel, sem pedig azok végrehajtására vonatkozó információkkal, és hogy egyáltalán nem vett részt a stratégiai és üzleti tervek, valamint az éves értékesítési mennyiségeket és az árakat meghatározó döntéshozatali folyamatokban –, mivel csak a vegyipari ágazatban folytatott operatív tevékenységekre vonatkozik, szintén nem fogadható el.
- 67 Ezt követően az Eni azon érvelését illetően, miszerint lényegében csak a fő részvényes tipikus előjogaival rendelkezett, és azon tény, hogy e jogokkal él, önmagában nem minősül a leányvállalat magatartására való meghatározó befolyás gyakorlásának, emlékeztetni kell arra, hogy a tényleges meghatározó befolyásra vonatkozó vélelem azon a tényen alapul, hogy a leányvállalatában 100%-os vagy majdnem 100%-os tőkerészesedéssel rendelkező anyavállalat épp ezen előjogai tesziki lehetővé, hogy ezen anyavállalat – rendkívüli körülmények kivételével – a leányvállalatának magatartására meghatározó befolyást gyakoroljon (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 60. pontját), és hogy e tényleges befolyás hiányát ennél fogva nem a Bizottságnak, hanem magának az anyavállalatnak kell bizonyítania.
- 68 A tényleges meghatározó befolyásra vonatkozó vélelem tartalmának a Bizottság általi ezen értelmezése, amelyet a Törvényszék is megerősített, sem teszi e vélelmet megdönthetetlen vélelemmé. Azon tény ugyanis, hogy nehéz a valamely vélelem megdöntéséhez szükséges ellenbizonyítékot előterjeszteni, önmagában nem jelenti azt, hogy e vélelem valójában megdönthetetlen (lásd a fent hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 70. pontját). Közelebbről a szóban forgó vélelem megdöntése érdekében az Eninek kellett volna bizonyítania, hogy a Versalis nem csupán operatív, hanem pénzügyi szinten is teljesen önállóan járhatott el, amit az Eni nem tett meg.
- 69 Ennél fogva, mivel az Eni azon állítása, miszerint a Törvényszék a tényleges meghatározó befolyásra vonatkozó vélelemnek objektív és megdönthetetlen jelleget tulajdonított, nem megalapozott, nem fogadható el az arra alapított kifogások sem, hogy a Törvényszék, mivel elismerte az említett vélelem ilyen jellegét, megsértette a Charta 52. cikke értelmében vett ártatlanság véelme, a büntetések személyhez kötöttsége, a személyes felelősség, az egyenlő bánásmód és a jogszerűség elvét, valamint a Charta 47. cikkét, továbbá az EJE 6. és 7. cikkét.
- 70 A Törvényszék tehát egyáltalán nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor a megtámadott ítéletben helyben hagyta a Bizottság érvelését, miszerint sem az Eninek a vitatott határozat (382)–(398) preambulumbekzdésében kifejezetten megvizsgált érvei, sem pedig az Eni többi, a Törvényszék előtt felhozott érve nem elegendő a szóban forgó vélelem megdöntéséhez. Következésképpen az e tekintetben felhozott kifogásokat el kell utasítani.
- 71 Másodszor az indokolási kötelezettségnek a Bizottság, majd ezt követően a Törvényszék általi állítólagos megsértését illetően először is emlékeztetni kell a Bíróság ítélkezési gyakorlatára, miszerint az egyedi határozatok indokolására vonatkozó kötelezettség célja – a bírósági felülvizsgálat lehetővé tételén felül – az érintett részére elegendő tájékoztatás biztosítása annak eldöntéséhez, hogy a határozat adott esetben szenved-e valamely, az érvényességének vitatását lehetővé tevő hibában (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 148. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 72 Márpedig a jelen ügyben meg kell állapítani, hogy az Eni szóban forgó jogsértésért való felelősségének a Bizottság általi, a vitatott határozat (382)–(398) preambulumbekzdésében való részletes indokolása megfelel a fenti pontban említett ítélkezési gyakorlatból eredő követelményeknek. Noha a Bizottság nem tért ki minden egyes elemre, amelyre az Eni a Törvényszék előtt a tényleges meghatározó befolyásra vonatkozó vélelem megdöntése érdekében hivatkozott, elegendő információval szolgált annak eldöntéséhez, hogy a határozat adott esetben szenved-e valamely, az érvényességének vitatását lehetővé tevő hibában. A Bizottság a vitatott határozat (388) preambulumbekzdésében kifejtette különösen, hogy az Eni előjogai, ahogyan azok többek között a cégcsoport vállalatirányítási szabályaiból kitűntek, lehetővé tették, hogy az Eni lényeges kérdésekben irányítsa leányvállalatainak üzletpolitikáját.

- 73 A Törvényszék tehát nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor ebben az összefüggésben a vitatott határozat indokolását elegendőnek tekintette.
- 74 A megtámadott ítélet indokolását illetően elegendő emlékeztetni arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az ítélet indokolásából világosan és egyértelműen ki kell tűnnie a Törvényszék érvelésének oly módon, hogy lehetővé tegye az érdekelték számára, hogy megismerjék a hozott határozat indokait, és a Bíróságnak, hogy a bírósági felülvizsgálatot gyakorolja (lásd különösen a C-202/07. P. sz., France Télécom kontra Bizottság ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-2369. o.] 29. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 75 A jelen ügyben semmi nem utal arra, hogy a megtámadott ítélet 105. pontjában foglalt, a vitatott határozat ebben az összefüggésben való indokolására vonatkozó részletes érvelés ne felelne meg e feltételeknek. Következésképpen azon érv, miszerint a megtámadott ítélet indokolása elégtelen, mivel jóváhagyja a vitatott határozatnak a tényleges meghatározó befolyásra vonatkozó vélelem megdöntésére vonatkozó indokolását, szintén nem megalapozott.
- 76 Végül e megfontolások fényében a Törvényszék helyesen állapította meg a megtámadott ítélet 103. pontjában azt is, hogy a Bizottság a megfelelő ügyintézés elvét sem sértette meg. Ennélfogva az Eni erre vonatkozó érvét mint megalapozatlan színtén el kell utasítani.
- 77 Mivel az Eni által az első jogalap második és harmadik részének alátámasztására felhozott érvek egyike sem fogadható el, azokat mint megalapozatlanokat el kell utasítani.

– Az első jogalap arra alapított negyedik részéről, hogy állítólag megsértették a tőketársaságok korlátozott felelősségének elvét, a felelősségre vonatkozó közös elveket és a vállalkozások jogutódlására vonatkozó elveket

i. A felek érvei

- 78 Az Eni szerint a tőketársaságok korlátozott felelősségének elvéből, a felelősségre vonatkozó közös elvekből és a vállalkozások jogutódlására vonatkozó elvekből következik, hogy a cégcsoport egységére törekvő koncepció érdekében a társaságok elkülönülő jogi személyiségének esetleges kiterjesztése csak egészen kivételes okból fogadható el, így ha a korlátozott felelősség elvével való visszaélést állapítottak meg, és az bizonyítást nyert. A Törvényszék indoklás nélkül egyáltalán nem elemezte konkrétan e megfontolásokat, és a keresetlevélhez mellékelte azon két véleményt sem, amelyek közül az egyik az amerikai társasági jogra, a másik pedig az amerikai versenyjogra vonatkozott. A Törvényszék végül is csak megismételte a vitatott határozat (396) preambulumbekkezdésében tett észrevételt, miszerint „nem szükséges más jogterületekre [...] hivatkozni”. A megtámadott ítélet tehát e kérdésben jogellenes.
- 79 Ráadásul a fellebbező úgy érvel, hogy a megtámadott ítélet nem tartalmaz megfelelő indokolást az Eni azon érveivel kapcsolatban, amelyek a Bíróságnak a vállalkozások jogutódlására vonatkozó ítélkezési gyakorlatára vonatkoznak. Az Eni hangsúlyozza, hogy csak különös és kivételes esetekben lehet megállapítani a jogsértést elkövető jogalanytól elkülönülő jogalany felelősségét, mivel az eltér a személyes felelősség elvétől. Márpedig a Törvényszék nem vizsgálta meg a Syndial és a Versalis között fennálló jogi és szervezeti kapcsolatokat, és hogy e társaságok lényegében ugyanazon üzleti iránymutatásokat követték-e, hanem csupán arra emlékeztetett, hogy a két leányvállalat teljes mértékben, közvetlenül vagy közvetve, az Eni tulajdonában volt.
- 80 A Bizottság e tekintetben megjegyzi, hogy az uniós versenyjogot illetően semmilyen következtetés nem vonható le a társasági jog keretében általánosan alkalmazandó elvekből. Az amerikai kartelljog szabályai nem kötelezőek az uniós jogra. Az e jogra vonatkozó, első fokon a keresetlevélhez csatoltak vélemények, amelyeket a fellebbezési beadvány mellékleteként újból benyújtottak, a jelen ügyben tehát nyilvánvalóan nem bírnak jelentőséggel, és egyébiránt elfogadhatatlanok, mivel olyan érveket

tartalmaznak, amelyek a keresetlevél szövegében nem szerepeltek. Végül a vállalkozások gazdasági jogutódlására vonatkozó ítélkezési gyakorlatra alapított érv nyilvánvalóan irreleváns, mivel a szóban forgó jogsértést nem a jogutódlás alapján tudták be az Eninek, amint a Törvényszék a megtámadott ítélet 117. pontjában megfelelően kifejtette. Ezen ítélkezési gyakorlat legfeljebb a Bizottság álláspontját támasztja alá.

ii. A Bíróság álláspontja

- 81 Egyrésztől, ami az Eni által az általános jogelvekre, úgymint a tőketársaságok korlátozott felelősségére és a társaságok elkülönülő jogi személyiségére vonatkozó elvre való utalásokat illeti, amelyek kizárnák az Eni felelősségét a leányvállalatai által elkövetett jogsértésért, valamint az állításának alátámasztása érdekében a keresetlevélhez csatolt két véleményt illetően meg kell állapítani, hogy e kifogás nyilvánvalóan megalapozatlan.
- 82 E tekintetben elegendő az állandó ítélkezési gyakorlatra utalni, amely szerint az uniós versenyjog a vállalkozások tevékenységére vonatkozik (lásd különösen a C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00 P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-123. o.] 59. pontját), továbbá a vállalkozás fogalmát úgy kell értelmezni, mint amely egy gazdasági egységet jelent, még akkor is, ha jogi szempontból e gazdasági egység több természetes vagy jogi személyből áll (lásd különösen a C-217/05. sz., Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio ügyben 2006. december 14-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-11987. o.] 40. pontját), és ha ilyen gazdasági egység sérti meg a versenyszabályokat, a személyes felelősség elve szerint neki kell felelnie ezért a jogsértésért (a fent hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 56. pontja, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 83 Ezen állandó ítélkezési gyakorlatra figyelemmel a Törvényszék a megtámadott ítélet 113. és az azt követő pontjaiban érvényesen utasíthatta el az Eni által első fokon felhozott hasonló kifogásokat, anélkül hogy e tekintetben részletes indokolást adott volna. Ezenkívül, amennyiben az Eni valójában azon vélelem érvényességét kívánta vitatni, miszerint a leányvállalatában 100%-os vagy majdnem 100%-os tőkerészesedéssel rendelkező anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalatára, a Törvényszék akkor sem követett el hibát, amikor az e kérdésre vonatkozó megfontolásaira utalt, és megállapította, hogy az Eni ezzel kapcsolatos érvei téves előfeltevésen alapulnak.
- 84 Másrésztől, ami az arra alapított kifogást illeti, hogy a megtámadott ítélet indokolása a Bíróságnak a vállalkozások jogutódlására vonatkozó ítélkezési gyakorlatát illetően elégtelen, e kifogás alaptalan.
- 85 Amint ugyanis a Törvényszék a megtámadott ítélet 117. pontjában lényegében megállapította, az Eninek a jelen ügyben megállapított felelőssége nem a vállalkozások jogutódlásával kapcsolatos helyzetből ered, mivel az Eni a jogsértés időszakában megőrizte a leányvállalatai feletti kizárólagos vagy majdnem kizárólagosan irányítást, amit nem vitatott. A Bizottság ennél fogva a jelen ítélet 47. és 48. pontjában említett ítélkezési gyakorlat alapján vélelmezhetette, hogy az Eni ellenbizonyítás hiányában a szóban forgó jogsértés alatt sosem szűnt meg az EUMSZ 101. cikk értelmében vett „vállalkozás” részét képezni, amely a vitatott határozat tárgyát képező jogsértés elkövetője. Márpedig, amint a Törvényszék a megtámadott ítéletben helyesen állapította meg, ennek ellenkezőjét nem bizonyították. A Törvényszék tehát jogilag megkövetelt módon megindokolta a megtámadott ítéletet.
- 86 Következésképpen az első jogalap negyedik részét mint megalapozatlant szintén el kell utasítani.
- 87 Mivel az első jogalap négy részének egyike sem fogadható el, e jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

Az 1/2003 rendelet 23. cikkének és az arányosság elvének a megsértésére, valamint az indokolási kötelezettségnek az EUMSZ 296. cikkbe ütköző megsértésére alapított, második jogalapról

- 88 Az Eni fellebbezésének alátámasztására irányuló második jogalap lényegében két részből áll. Az első rész azon alapul, hogy a Törvényszék a jogsértés súlyát és a szorzótényezőt illetően mérlegelési hibákat követett el, a második rész pedig azon alapul, hogy nem vették figyelembe, hogy a Syndial mellőzésének milyen hatásai vannak a bírság kiszámítására.

– A második jogalap arra alapított első részéről, hogy a Törvényszék a jogsértés súlyát és a szorzótényezőt illetően mérlegelési hibákat követett el

i. A felek érvei

- 89 Az Eni a második jogalap első részében úgy érvel, hogy a Törvényszék a bírság alapösszegének a jogsértés súlya alapján való meghatározásakor csak a jogsértés jellegét vette figyelembe, amelyet kizárólag a kartell jogellenes célja fényében határozott meg, anélkül hogy tekintetbe vett volna egy sor más releváns tényezőt is.
- 90 Először is a Törvényszék nem vette figyelembe azon tény, hogy a vitatott határozatban megállapított versenyellenes magatartások hatásai az iránymutatás 1. A. pontja értelmében „mérhetőek” voltak, és azokat a Bizottság az első kifogásközlésben ténylegesen fel is mérte. Következésképpen az Eni szerint a Bizottság köteles lett volna elvégezni e hatások vizsgálatát.
- 91 Ezt követően a Törvényszék saját érvelésével nem fejtette ki, mely kritériumok alapján lett a kiindulási összeg a minimális 20 millió euró helyett 55 millió euróban megállapítva.
- 92 Végül az Eni azt kifogásolja, hogy a Törvényszék elutasította azon érvelését, miszerint nem tudott a szóban forgó magatartások versenyellenes jellegéről, és a megtámadott ítélet 145. pontjában megállapította, hogy az EniChem SpA-nak szükségképpen tudnia kellett e magatartásról. Az Eni szerint a Törvényszék indokolása ellentmondásos, mivel a Bizottság az Eni felelősségét kizárólag annak anyavállalat-szerepe miatt állapította meg, nem pedig amiatt, hogy tudott a szóban forgó magatartásokról.
- 93 Az elrettentés céljából alkalmazott szorzótényezőt illetően az Eni előadja, hogy a Törvényszék nem vette figyelembe azon tény, hogy a vegyipar sosem képezte a fellebbező fő tevékenységének részét, és annak a cégcsoport iparpolitikájában csak viszonylagos jelentősége volt. A Törvényszék nem értékelte megfelelően a 2-es szorzótényező Bizottság általi téves alkalmazását sem, amely utóbbi viszont nem értékelte helyesen a vitatott határozat címetjeinek forgalmát, és e kérdésben nem szolgált megfelelő indokolással sem.
- 94 A Bizottság előadja különösen, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a horizontális ármegállapodások önmagukban „különösen súlyosnak” minősíthetők. A tényleges hatások megállapítása legfeljebb a bírság kiindulási összegének növelése érdekében figyelembe veendő kiegészítő elemnek minősült volna. Az, hogy a Bizottság csak az első kifogásközlésben tett sikertelen kísérlet után vélte úgy, hogy nem tudja ezen értékelést elvégezni, ezen semmit nem változtat.
- 95 A fellebbező azon állítása, miszerint a kartell csak az érintett piac korlátozott részére vonatkozott, ténybeli elemekre vonatkozik, ennél fogva elfogadhatatlan. Ami a bírság kiszámításának kiindulási alapjául szolgáló 55 millió eurós összeget illeti, a Törvényszék a megtámadott ítélet 143. pontjában kimerítően kifejtette annak okát. a Bizottság – a szubjektív elemet irrelevánsnak tekintve – úgy véli, hogy az Eni, amely a szóban forgó kartellben részt vevő vállalkozás élén volt, szintén tudott a kérdéses versenyellenes magatartásokról.

ii. A Bíróság álláspontja

- ⁹⁶ Először is a szóban forgó jogsértés hatásainak relevanciáját illetően emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az uniós versenyjogba ütköző jogsértések súlyát számos tényező alapján kell meghatározni, anélkül hogy létezne kötelezően figyelembe veendő szempontok kötött vagy kimerítő listája (lásd különösen a C-445/11. P. sz., Bavaria kontra Bizottság ügyben 2012. december 19-én hozott ítélet 59. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Közelebbről, ami a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatását illeti, e hatás nem döntő kritérium a bírságok mértékének meghatározásakor (lásd a C-272/09. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet [EBHT 2011., I-12789. o.] 34. pontját, valamint a C-389/10. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet [EBHT 2011., I-13125. o.] 44. pontját).
- ⁹⁷ Ráadásul a horizontális árkartelleket, illetve a piac felosztására irányuló horizontális kartelleket önmagában a jellegüknél fogva különösen súlyos jogsértéseknek lehet minősíteni, anélkül hogy a Bizottság köteles lenne bizonyítani a jogsértés által a piacra gyakorolt tényleges hatást (lásd különösen a fent hivatkozott Transcatab kontra Bizottság ügyben hozott végzés 42. pontját). Ebben az esetben a jogsértés tényleges hatása csak az egyik tényezőt jelenti, amely – ha mérhető – lehetővé teheti a Bizottság számára, hogy a bírság kiindulási összegét a 20 millió euró lehetséges legalacsonyabb összeghez képest növelje (a C-534/07. P. sz., Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 3-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-7415. o.] 75. pontja).
- ⁹⁸ Következésképpen, ha a Törvényszék figyelembe vette volna a szóban forgó jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásait, feltéve hogy e hatások valóban mérhetőek voltak, ezt csak mellékesen tette volna. Ezenkívül, mivel a szóban forgó jogsértés önmagában különösen súlyos, tényleges hatásának figyelembevétele csak a bírság növeléséhez vezethetett volna. E kifogás tehát hatástalan (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 75. pontját, valamint a fent hivatkozott Transcatab kontra Bizottság ügyben hozott végzés 43. és 44. pontját).
- ⁹⁹ Másodszor az arra alapított kifogást illetően, hogy a Törvényszék saját érvelésével nem fejtette ki, mely kritériumok alapján lett a kiindulási összeg a minimális 20 millió euró helyett 55 millió euróban megállapítva, elegendő megállapítani, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 143. pontjában részletesen kifejtette azon tényezőket, amelyeket figyelembe vett a jogsértés súlyának értékelésekor. E kifogás tehát nyilvánvalóan megalapozatlan. Kizárólag azon tény, hogy korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva e tekintetben a Törvényszék is helybenhagyta a Bizottság által a vitatott határozatban elvégzett értékelés több elemét, nem kérdőjelezheti meg e megállapítást (lásd ebben az értelemben a C-89/11. P. sz., E.ON Energie kontra Bizottság ügyben 2012. november 22-én hozott ítélet 133. pontját).
- ¹⁰⁰ Harmadszor azt illetően, hogy az Eni nem tudott a jogsértő magatartások versenyellenes jellegéről, elegendő emlékeztetni arra, hogy azért tudták be a jogsértésért való felelősséget ennek a társaságnak, mert az – amint a jelen ítéletnek a fellebbezés alátámasztására előadott első jogalapra vonatkozó megfontolásaiból kitűnik – az EUMSZ 101. cikk értelmében egyetlen vállalkozást alkotott az EniChem SpA-val, jelenleg Syndiallal. Ez alapján a Törvényszéknek a megtámadott ítélet 145. pontjában tett, nem vitatott megállapítása, miszerint az EniChem SpA-nak szükségképpen tudnia kellett az elkövetett jogsértésről, elegendő az első fokon előadott, arra alapított érv elutasításához, hogy a Bizottság tévesen határozta meg a bírság kiindulási összegét, anélkül hogy figyelembe vette volna az Enivel kapcsolatos szubjektív elemet. E kifogás tehát nyilvánvalóan megalapozatlan, anélkül hogy szükség lenne megvizsgálni azon kérdést, hogy a szóban forgó magatartások versenyellenes jellegének ismerete a bírság összegének meghatározásakor releváns-e, vagy sem.

- 101 Negyedszer az arra alapított kifogás, hogy a Törvényszék nem vette figyelembe, hogy a vegyipari ágazatnak a cégcsoport iparpolitikájában állítólag csak viszonylagos jelentősége volt, hatástalan. E körülmény ugyanis önmagában – még ha bizonyítást is nyert volna – irreleváns lenne a bírság kiszámítása során az alapösszeg meghatározásakor. E körülmény az iránymutatás 2. pontja értelmében vett enyhítő körülménynek sem minősülhet.
- 102 Ötödször, ami az arra alapított kifogást illeti, hogy a Törvényszék nem értékelte megfelelően a 2-es szorzótényező Bizottság általi állítólagos téves alkalmazását, és hogy a megtámadott ítélet indokolása e tekintetben elégtelen, emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a fellebbezésben pontosan meg kell jelölni a hatályon kívül helyezni kért ítélet kifogásolt részeit, valamint az e kérelmet konkrétan alátámasztó jogi érveket (lásd különösen a fent hivatkozott Arkema kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 59. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 103 Márpedig meg kell állapítani, hogy az Eni ezzel összefüggésben nem jelöli meg pontosan a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezése iránti kérelmét konkrétan alátámasztó jogi érveket. Fellebbezési beadványának 72. pontjában ugyanis csak annak állítására szorítkozik, hogy a Bizottság nem értékelte „helyesen” a „releváns” számítási tényezőket, többek között a forgalmat, és hogy a Törvényszék nem értékelte „helyesen” ezen állítólagos téves alkalmazást. Az Eni ugyanis nem fejtette ki, hogy a megtámadott ítélet e tekintetben miért nincs megfelelően megindokolva. E körülmények között a Bíróság nem tudja anélkül elvégezni a jogszerűség vizsgálatát, hogy ne állna fenn annak a veszélye, hogy a fellebbező kérelmén túlterjeszkedő határozatot hoz (lásd analógia útján a fent hivatkozott Arkema kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 61. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Ennélfogva e kifogások elfogadhatatlanok.
- 104 Végül az arányosság elvének megsértésére alapított kifogást illetően meg kell állapítani, hogy az Eni nem ad elő olyan érvelést, amely elkülönülne a második jogalap első része keretében felhozott többi kifogást alátámasztó érveléstől. Egyébiránt emlékeztetni kell arra, hogy a fellebbező lényegében ugyanazon érveket hozta fel a Törvényszék előtt annak érdekében, hogy ez utóbbi korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva csökkentse a fellebbezővel szemben kiszabott bírságot, és hogy a Törvényszék, miután megvizsgálta ezen érveket, megállapította, hogy ez utóbbiak nem igazolnak ilyen csökkentést (lásd a C-404/11. P. sz., Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2012. február 2-én hozott végzés 89. pontját), jóllehet a Törvényszék más okokból csökkentette a bírságot.
- 105 E körülmények között a Bíróságnak nem feladata, hogy méltányossági okokból a Törvényszék értékelését a sajátjával helyettesítse, amikor korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva az uniós jog szabályait megsértő vállalkozásokkal szemben kiszabott bírságok összegéről határoz (lásd a fent hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben hozott végzés 90. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Következésképpen e kifogás sem fogadható el.
- 106 Mivel a második jogalap első részében szereplő kifogások egyike sem megalapozott, e részt el kell utasítani.

– A második jogalap azon alapuló a második részéről, hogy nem vették figyelembe, hogy a Syndial mellőzésének milyen hatásai vannak a bírság kiszámítására

i. A felek érvei

- 107 Az Eni szerint a Syndialnak mint a vitatott határozat címzettjének a mellőzése súlyos következményekkel járt az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében előírt 10%-os felső határ alkalmazására. Az Eni megismétli az ítélkezési gyakorlatra alapított érvét, amely ítélkezési gyakorlat szerint vállalkozások jogutódlása esetén a felelősség szükségképpen feltételezi, hogy a jogsértést elkövető társaság gazdasági és/vagy jogi értelemben megszűnt létezni, amiről a jelen ügyben nincs szó.

108 A Bizottság ezzel szemben úgy érvel, hogy a Törvényszék, amely a megtámadott ítélet 177–179. pontjában megvizsgálta az ezzel kapcsolatos érveket, semmilyen hibát nem követett el. Az Eni a kartell teljes időtartama alatt irányítást gyakorolt azon társaság felett, amely a közvetlenül részt vett kartellben, így azon tény, hogy a Syndiall szemben semmilyen bírságot nem szabtak ki, nem befolyásolja a felelősségét. Egyébiránt az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében előírt 10%-os felső határ a cégcsoportra vonatkozik, amint a Törvényszék a megtámadott ítélet 177–179. pontjában kifejtette.

ii. A Bíróság álláspontja

109 Először is a Törvényszék, amely a megtámadott ítélet 177–179. pontjában már elutasította az Eni azon érvelését, miszerint a Syndialnak mint a vitatott határozat címzettjének a mellőzése „súlyos következményekkel” járt az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében előírt 10%-os felső határ alkalmazására, e tekintetben emlékeztetett az állandó ítélkezési gyakorlatra, miszerint e felső határt az EUMSZ 101. cikk értelmében vállalkozásként tevékenykedő, egyetlen gazdasági egységet képező valamennyi társaság összesített forgalma alapján kell kiszámolni. A Bíróság már megerősítette, hogy ezen ítélkezési gyakorlatot semmilyen téves jogalkalmazás nem jellemzi (lásd a C-240/11. P. sz., World Wide Tobacco España kontra Bizottság ügyben 2012. május 3-án hozott végzés 45. és 46. pontját).

110 Következésképpen az Eni által e tekintetben felhozott kifogás hatástalan, mivel – még ha feltételezzük is, hogy a Syndial a vitatott határozat címzettje volt – a bírság összegét, amelynek megfizetéséért az Eni egyetemleges felelősségét megállapították, nem kellett volna a Syndial forgalmának 10%-ára korlátozni.

111 Ezt követően a jelen ítélet 109. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatra tekintettel azon érv, miszerint vállalkozások jogutódlása esetén a felelősség feltételezi, hogy a jogsértést elkövető társaság gazdasági és/vagy jogi értelemben megszűnt létezni, amiről a jelen ügyben nincs szó, szintén nem releváns. Ami ebben az összefüggésben meghatározó, az azon tény, hogy a Syndial a szóban forgó jogsértésben közvetlenül részt vett – amit az Eni nem vitat – legalábbis vegyipari tevékenységének a Versalisra való átruházásáig, és hogy az Eni irányította a Syndialt akkor, amikor e társaság a jogsértésben közvetlenül részt vett.

112 Végül az Eni nem állította, hogy a Syndial, azt követően, hogy vegyipari tevékenységét a Versalisra ruházta, a vitatott határozat elfogadását megelőzően megszűnt volna az Eni által irányított cégcsoport részét képezni. Ennélfogva a fellebbező a szóban forgó jogsértés alatt és a vitatott határozat elfogadásáig sosem szűnt meg a szóban forgó jogsértést elkövető vállalkozás végső anyavállalata lenni, így az Eninek a vállalkozások jogutódlására vonatkozó érvei ebben az összefüggésben nem relevánsak.

113 Ebből következik, hogy a fellebbezés második jogalapjának második részét is el kell utasítani, és ennélfogva a második joglapot teljes egészében el kell utasítani.

114 Mivel a jelen fellebbezés egyik jogalapja sem fogadható el, a fellebbezést teljes egészében el kell utasítani.

A csatlakozó fellebbezésről

A felek érvei

- 115 Csatlakozó fellebbezésének alátámasztására a Bizottság az EUMSZ 101. cikkel összefüggésben értelmezett EUMSZ 296. cikk megsértésére, a Bizottság érdekeit sértő eljárási hibákra és a kontradiktórius eljárás elvének megsértésére alapított, egyetlen jogalapot hoz fel. A megtámadott ítélet tévesen ítélte elégtelennek az Eni és a Versalis visszaesésének mint súlyosító körülménynek a bizonyítása érdekében a vitatott határozatban előadott elemeket.
- 116 A Bizottság először is emlékeztet arra, hogy a második kifogásközlés 430. pontjában közölte, hogy súlyosító körülményként figyelembe kívánja venni a már megállapított korábbi jogsértéseket, és kifejezetten megemlítette, hogy az Eni részt vett a polipropilén-határozatban és a PVC II-határozatban egyértelműen megállapított jogsértésekben. Az Eni a Bizottság előtti eljárásban e tekintetben nem foglalt állást. Az Eni először az első fokon benyújtott keresetlevelében érvelt egyrésztől úgy, hogy a korábbi jogsértések elkövetője és a jelenlegi jogsértésben részt vevő személy nem azonos, mivel a szóban forgó ágazatok különböző termékekre és piacokra vonatkoznak, és mivel e tevékenységeket már a polipropilén-határozat és a PVC II-határozat elfogadása előtt átruházták, másrésztől pedig, hogy a cégcsoportnak a korábbi versenyügyekben érintett vállalkozása az EniChem SpA volt.
- 117 Az Eni azonban sosem állította, hogy a polipropilén-határozatban és a PVC II-határozatban szankcionált társaságok nem álltak az ENI-csoport irányítása alatt. A Bizottság úgy véli, hogy e határozatokban a bírságot, ha akarta volna, ugyanazon anyavállalattal, azaz az Enivel szemben szabhatta volna ki, amely teljes mértékben irányította az említett határozatok címzett társaságait, az EniChem SpA-t és az Anic SpA-t. A Törvényszék a T-203/01. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletében (EBHT 2003., II-4071. o.) megerősítette, hogy a Bizottság ilyen körülmények között helyesen állapíthatja meg, hogy ugyanazon vállalkozást ugyanolyan típusú jogsértésért már elmarasztalták.
- 118 A Törvényszék a visszaeséssel kapcsolatban nem tett fel írásbeli kérdéseket a feleknek, és a tárgyaláson sem kért felvilágosítást a tényekről. A megtámadott ítélet tehát teljesen váratlanul semmisítette meg részben a vitatott határozatot az indokolási kötelezettség állítólagos megsértése alapján. Ennélfogva a megtámadott ítélet sérti az EUMSZ 101. cikkel összefüggésben értelmezett EUMSZ 296. cikket. A Törvényszék tévesen határozta meg az indokolási kötelezettség célját és terjedelmét. Ezenkívül a Bizottság szerint a Törvényszék megközelítése súlyosan sérti a kontradiktórius eljárás elvét, következésképpen a Bizottság érdekeit sértő eljárási hibát tartalmaz.
- 119 A Bizottság hangsúlyozza, hogy a jogi aktus indokolását különösen annak összefüggéseire figyelemmel kell értékelni. A Bíróság a C-42/01. sz., Portugália kontra Bizottság ügyben 2004. június 22-én hozott ítéletének (EBHT 2004., I-6079. o.) 66. pontjában és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatban így elegendőnek ítélte a címzettnek jól ismert összefüggésben hozott határozatban foglalt rövidített indokolást. Ezenkívül a Bizottság szerint a Törvényszéknek lehetőséget kellett volna adnia arra, hogy a Bizottság tisztázza és pontosítsa indokolását, amint a Törvényszék a T-103/08. sz., Versalis és Eni kontra Bizottság ügyben 2012. december 13-án hozott ítéletének alapjául szolgáló ügyben is tette.
- 120 Végül a Bizottság szerint a vitatott határozat (366)–(373) preambulumbekkezdése egyértelműen bizonyítja a PVC II-határozat címzett vállalkozása és a jelen ügyben szóban forgó jogsértésben részt vevő vállalkozás közötti folytonosságot. Következésképpen a Bizottság a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését kéri annyiban, amennyiben a Törvényszék részben megsemmisítette a vitatott határozatot a visszaesésnek mind a polipropilén-határozattal kapcsolatban, mind pedig a PVC II-határozattal kapcsolatban való megállapítását illetően, illetve mindenestre annyiban, amennyiben e határozat Törvényszék általi megsemmisítése a visszaesésnek a PVC II-határozattal kapcsolatban való megállapítására irányul.

- 121 Az Eni szerint a Bizottság a csatlakozó fellebbezésében a vitatott határozat és a megtámadott ítélet téves értelmezésére, valamint az Eni által a közigazgatási eljárásban és az első fokon felhozott kifogások megkérdőjelező bemutatására támaszkodik.
- 122 Az Eni úgy érvel, hogy az uniós jog nem írja elő a kifogásközlés címzettje számára, hogy a közigazgatási eljárás során vitassa az abban szereplő különböző ténybeli vagy jogi elemeket, és e tekintetben a Törvényszék T-234/07. sz., Koninklijke Grolsch kontra Bizottság ügyben 2011. szeptember 15-én hozott ítéletének (EBHT 2011., II-6169. o.) 37. pontjára hivatkozik. A Törvényszék helyesen állapította meg, hogy a Bizottság nem tudhatja be a visszaesést az Eninek úgy, hogy *ex post* megállapítja az akkoriban az EniChem SpA-nak és az Anic SpA-nak betudott jogsértésekért való felelősségét e két társaság tőkéjének irányítása miatt, amely feltevést a Törvényszék egyébként nem tekintette bizonyítottnak.
- 123 Az Eni hangsúlyozza, hogy a Bizottság egyáltalán nem vonta be az Eni anyavállalatot a polipropilén-hatórozatba és a PVC II-hatórozatba, noha a Bizottság számára valóban feltűnt a megállapított jogsértések betudhatóságának problémája. A Bizottság nem hivatkozhat visszamenőlegesen a leányvállalataiban 100%-os tőkerészesedéssel rendelkező anyavállalat általi irányításra vonatkozó vélelemre, anélkül hogy nem sértené meg különösen a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvét, és ne okozná az Eni védelemhez való jogának igazolatlan csorbulását.
- 124 Ezenkívül az Eni már a közigazgatási eljárásban tagadta, hogy felelőssége vélelem révén kizárólag az alapján megállapítható lenne, hogy ő áll a cégcsoport élén. Úgy véli, hogy a Bizottságnak bizonyítania kellett volna, hogy ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt leányvállalataira a PVC- és a polipropilén-ágazatban, és hogy ez utóbbiak nem tanúsítottak önálló piaci magatartást.
- 125 A kontradiktórius eljárás elvének és más eljárási elveknek a megsértésére alapított kifogást illetően az Eni úgy véli, hogy a Bizottság nem azonosította e szabályokat a beadványában, és hogy e kifogás, mivel teljesen homályos, elfogadhatatlan. Ami a kontradiktórius eljárás elvének a megsértését illeti, az Eni szerint erre csak a Törvényszék által hivatalból felhozott jogalapok esetén lehet érvényesen hivatkozni. Márpedig a Törvényszék által elfogadott jogalapot az Eni hozta fel a keresetlevelében. Ezenkívül a vitatott határozat indokolásának „orvoslása” csak akkor lett volna lehetséges, ha az valamely konkrét tény- vagy jogkérdés indokolására vonatkozott volna. A jelen ügyben ilyen indokolásról nincs szó.

A Bíróság álláspontja

- 126 Először is emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 296. cikk által megkövetelt indokolást a szóban forgó aktus jellegéhez kell igazítani, továbbá abból világosan és egyértelműen ki kell tűnnie a jogi aktust kibocsátó intézmény érvelésének, oly módon, hogy az lehetővé tegye az érintettek számára a meghozott intézkedés indokainak megismerését, az illetékes bíróság számára pedig a felülvizsgálati jogköre gyakorlását (lásd a C-628/10. P. és C-14/11. P. sz., Alliance One International és Standard Commercial Tobacco kontra Bizottság és Bizottság kontra Alliance One International és társai egyesített ügyekben 2012. július 19-én hozott ítéletének 72. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 127 Így az egyedi határozatokkal kapcsolatosan a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy az ilyen jellegű határozatok indokolására vonatkozó kötelezettség célja – a bírósági felülvizsgálat lehetővé tételén felül – az érintett részére elegendő tájékoztatás biztosítása annak eldöntéséhez, hogy a határozat adott esetben szenved-e valamely, az érvényességének vitatását lehetővé tevő hibában (a fent hivatkozott Alliance One International és Standard Commercial Tobacco kontra Bizottság és Bizottság kontra Alliance One International és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 73. pontja, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 128 Az indokolást tehát főszabály szerint ugyanakkor kell közölni az érintettel, mint a neki sérelmet okozó határozatot. Az indokolás hiányát nem orvosolhatja azon tény, hogy az érintett az uniós bíróságok előtti eljárás során megismeri a határozat indokolását (lásd különösen a fent hivatkozott Alliance One International és Standard Commercial Tobacco kontra Bizottság és Bizottság kontra Alliance One International és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 74. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 129 Ebből következik, hogy a Bizottság, amikor az uniós versenyszabályok megsértése miatt valamely társasággal szemben bírságot szab ki, és a bírság kiszámításakor szorzótényezőt alkalmaz azon tény figyelembevétele érdekében, hogy ugyanezen társaság korábban már részt vett a versenyszabályok megsértésében, az említett bírságot kiszabó határozatban köteles olyan magyarázatot adni, amely lehetővé teszi az uniós bíróságok, valamint e társaság számára, hogy megtudhassák, milyen minőségben és milyen mértékben vett részt e társaság a korábbi jogsértésben. Különösen, ha a Bizottság úgy véli, hogy az említett társaság a korábbi jogsértésről szóló határozat címzett vállalkozásának részét képezte, a Bizottságnak jogilag megkövetelt módon kell megindokolnia ezen állítását.
- 130 A jelen ügyben emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság a második kifogásközlés 430. pontjában közölte, hogy figyelembe fogja venni hasonló jogsértések korábbi megállapításait, és e tekintetben a polipropilén-határozatra és a PVC II-határozatra utalt, és közölte, hogy az „ENI” „érintett” volt e határozatokban. Lényegében ugyanezen rövid megállapítás található a vitatott határozat (487) preambulumbekkezdésében, ahol a Bizottság egyébiránt megjegyzi, hogy az „Enichem” már címezte az említett határozatoknak. Végül a vitatott határozat (488) preambulumbekkezdése úgy értelmezhető, hogy a Bizottság szerint az EUMSZ 101. cikk értelmében vett ugyanazon vállalkozás volt a polipropilén-határozat és a PVC II-határozat tárgyát képező jogsértések, valamint a vitatott határozatban megállapított jogsértés elkövetője.
- 131 Márpedig, mivel a polipropilén-határozatot többek között az Anic SpA-nak, a PVC II-határozatot pedig többek között az EniChem SpA-nak címezték, meg kell állapítani, hogy a vitatott határozatban adott és az előző pontban említett információk egyáltalán nem teszik lehetővé annak megállapítását, hogy e határozatok milyen minőségben és milyen mértékben érintették az Enit, amely sem a polipropilén-határozat, sem pedig a PVC II-határozat címezettjei között nem szerepel.
- 132 Noha a Bizottság úgy érvel, hogy a vitatott határozat (366)–(373) preambulumbekkezdése pontosan leírja valamennyi, az EniChemet érintő eseményt, e magyarázatok azonban csak az Eni-csoporton belül 1996. május 20. és 2002. november 28. között bekövetkezett változásokra vonatkoznak, amint a Törvényszék ezt a megtámadott ítélet 167. pontjában helyesen megállapította. Az említett preambulumbekkezdések azonban semmilyen pontosítást nem tartalmaznak a polipropilén-határozat és a PVC II-határozat címezett vállalkozásait alkotó társaságokkal kapcsolatban, továbbá nem említik meg, hogy e társaságok azonosak-e a vitatott határozatban említett társaságokkal – amit az Eni vitat –, és nem vonatkoznak azon esetleges változásokra sem, amelyek ebben az összefüggésben a polipropilén-határozat elfogadása, azaz 1986. április 23., valamint a PVC II-határozat elfogadása, azaz 1994. július 27., és a vitatott határozatban megállapított jogsértés kezdete, azaz 1996. május 20. között következtek be.
- 133 Ennélfogva a vitatott határozat e tekintetben elégtelen indokolást tartalmaz.
- 134 Ezt követően a kontradiktórius eljárás elvének olyan állítólagos megsértését illetően, amely a Bizottság védelemhez való jogának megsértését eredményezte, elegendő emlékeztetni arra, hogy az Eni, amint ez utóbbi helyesen hangsúlyozza, már az első fokon benyújtott keresetlevelében felhozta az elégtelen indokolásra vonatkozó kifogást. Következésképpen, mivel a Bizottságnak lehetősége volt arra, hogy ellenkérelmében, valamint az elsőfokú tárgyaláson e kifogással kapcsolatban teljes mértékben kifejtse véleményét, egyáltalán nem állapítható meg a kontradiktórius eljárás elvének olyan megsértése, amely a Bizottság védelemhez való jogának megsértését eredményezte volna.

- 135 Ezenkívül, amint a jelen ítélet 128. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatból kitűnik, a Bizottság már a vitatott határozat elfogadásakor köteles volt megfelelő indokolást adni. Nem tűnik tehát úgy, hogy azon bővebb információk, amelyekkel a Bizottság a kontradiktórius eljárás elvének állítólagos megsértése hiányában tudott volna a Törvényszéknek szolgálni, a megtámadott ítélet eredményét bárhogy is befolyásolhatták volna.
- 136 Azon érvet illetően, miszerint az Eni a Bizottság előtti eljárás során még nem hivatkozott arra, hogy egyrészt a polipropilén-határozat és a PVC II-határozat, másrészt pedig a vitatott határozat címzettjei nem azonosak, elegendő emlékeztetni arra, hogy – amint az Eni helyesen hangsúlyozta – az uniós jog egyetlen rendelkezése sem írja elő a kifogásközlés címzettje számára, hogy a közigazgatási eljárás során vitassa az abban szereplő különböző ténybeli vagy jogi elemeket.
- 137 E körülmények között a Törvényszék nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság a vitatott határozatban nem szolgáltatott elegendő részletes és pontos bizonyítékot ahhoz, hogy igazolni lehessen, hogy az EUMSZ 101. cikk értelmében vett ugyanazon „vállalkozás” követett el ismét jogsértő magatartást, és következésképpen megsemmisítette a vitatott határozat 2. cikkének c) pontját annyiban, amennyiben az az Enivel szemben kiszabott bírság összegét 272,25 millió euróban állapítja meg.
- 138 Ennélfogva, mivel a Bizottság által csatlakozó fellebbezésének alátámasztására felhozott egyetlen jogalap nem megalapozott, e jogalapot el kell utasítani.

A költségekről

- 139 Az eljárási szabályzat 184. cikkének (2) bekezdése értelmében, ha a fellebbezés megalapozatlan, a Bíróság határoz a költségekről. E szabályzat 138. cikkének (1) bekezdése szerint, amely ugyanezen szabályzat 184. cikkének (1) bekezdése értelmében a fellebbezési eljárásban is alkalmazandó, a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte.
- 140 A fellebbezést illetően az Enit, mivel pervesztes lett, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.
- 141 A csatlakozó fellebbezést illetően a Bizottságot, mivel az általa felhozott egyetlen jogalap elutasításra került, az Eni kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A Bíróság a fellebbezést és a csatlakozó fellebbezést elutasítja.**
- 2) A Bíróság az Eni SpA-t kötelezi a fellebbezés költségeinek viselésére.**
- 3) A Bíróság az Európai Bizottságot kötelezi a csatlakozó fellebbezés költségeinek viselésére.**

Aláírások